

CJIŅ DINASTIJAS IMPERATORS ŠIHUAN¹

UZVĀRDS - JIN, VĀRDS - DŽEN, VALDNIKĀ DŽUANSJAN DĒLS, ATRADĀS AMATĀ 37 GADUS

- 246.g.p.m.ē. *[Cjiņ imperators Šihuan]* uzticēja valdību *[valstsvīram]* Ven Sjihou un Lju Buvei².
- 244.g.p.m.ē. Džao valsts *[ģenerālis]* Li Mu uzbruka Jeņ valstij. *[Indijā]* budisma sekotāju Trešais Lielais Koncils.
- 241.g.p.m.ē. Piecas valstis kopā uzbruka Cjiņ valstij un tika sakautas. Beidzās Pirmais Puniešu karš *[264.g.-241.g.p.m.ē.]*. Sicīlija pievienojās Romas teritorijai.
- 238.g.p.m.ē. Lao Ai³ izraisīja nekārtības un tika sodīts.
- 237.g.p.m.ē. Lju Buvei tika atlaists. Sekojot *[ministra]* Li Si padomam, tika dota pavēle izsūtīt viņu *[Lju Buvei]* trimdā.
- 230.g.p.m.ē. *[Cjiņ valsts ģenerālis]* Nei Šišen tika nosūtīts iznīcināt Haņ valsti.
- 228.g.p.m.ē. Džao valsts *[valdība]* nogalināja savu ģenerāli Li Mu. *[Cjiņ valsts ģenerālis]* Van Dzjeņ iznīcināja Džao, Džao vietvalža dēls Dzja pats sevi iecēla par *[jaundibinātās]* Dai valsts valdnieku.
- 227.g.p.m.ē. Jeņ valsts princis Daņ sūtīja Dzjin Ke nonāvēt Cjiņ valdnieku *[Šihuan]*, *[bet viņš]* netrāpīja un Cjiņ *[armija]* uzbruka Jeņ valstij.
- 226.g.p.m.ē. Jeņ *[ierēdņi]* nocirta galvu princim Daņ un atvainojās Cjiņ valdniekam. Nomira Indijas valdnieks Ašoka.
- 225.g.p.m.ē. *[Ģenerālis]* Van Ben iznīcināja Vei valsti.
- 224.g.p.m.ē. *[Cjiņ valsts ģenerālis]* Van Dzjeņ pilnībā sakāva Ču armiju un nogalināja tās ģenerāli Sjan Jeņ, iznīcinot Ču valsti.
- 223.g.p.m.ē. Van Ben iznīcināja Jeņ un Dai valstis.
- 222.g.p.m.ē. Van Dzjeņ nostiprinājās *[reģionos]* Džjannaņ⁴ un Baijue⁵. Roma apvienoja Ziemeļitāliju.
- 221.g.p.m.ē. Van Ben iznīcināja Cji valsti, un visas valsts tika apvienotas zem Cjiņ *[valdības]*. *[Cjiņ valdnieks Šihuan]* noteica sev imperatora titulu.
- 219.g.p.m.ē. *[Imperators]* sūtīja *[galma pareģi]* Sju Fu uz *[Austrumu]* jūru meklēt svētos un nemirstīgos.⁶

¹ Šihuan – burtiski: sākuma imperators.

² Cjiņ valsts ministrs, kanclers un reģents valdnieka Džuanšjan un Cjiņ din.imperatora Šihuan laikā.

³ Imperatora Šihuan aizvietotājs, augsts Cjiņ galma ierēdnis.

⁴ Burtiski: [Čan]dzjan dienvidi. Domātas Džjansu, Džedzjan un Aņhvei provinces Čandzjan jeb Jandzi upes dienvidos.

⁵ Mūsdienās Džedzjan, Fudzjeņ un Guandun provinces.

- 218.g.p.m.ē. Imperators [Šihuan] ceļoja uz austrumiem, pa ceļam uzduroties Džan Lian, kas [uz viņu] no slēptuves izšāva, bet netrāpīja.
Sākas Otrais Puniešu karš [218-201.g.p.m.ē.].
- 215.g.p.m.ē. Imperators [Šihuan] devās uz ziemeļiem inspekcijas braucienā, viņš sūtīja [ģenerāli] Men Tieņ uzbrukumā huņņiem⁷.
- 214.g.p.m.ē. Li Si kļuva par premjerministru. [Cjiņ valsts] iekaroja Nanjue⁸. Tika paplašināts Lielais Ķīnas mūris. Romā - Pirmais Maķedonijas karš [214.g.-206.g.p.m.ē.].
- 213.g.p.m.ē. [Imperators Šihuan] sadedzināja klasiskās grāmatas un 100 skolu traktātus.
- 212.g.p.m.ē. Tika izveidots Efangun [pils komplekss imperatoram Šihuan]. Sjeņjan pilsētā dzīvus apraka visus izglītotos vīrus [galvenokārt konfuciāniešus].
- 210.g.p.m.ē. Imperators devās uz austrumiem inspekcijas braucienā, sasniedzot Šacjiu [pilsētu] nomira. Jaunākais dēls Hu Hai kļuva par imperatoru.

ERŠI⁹

VĀRDS - HU HAI, IMPERATORA ŠIHUAN DĒLS, ATRADĀS AMATĀ TRĪS GADUS, PREMĒRMINISTRS ČAO GAO VIŅU NOGALINĀJA UN IECĒLA [PAR VALDNIĒKU] DZJI JIN, KAS NOVEDA PIE [DINASTIJAS] SABRUKUMA

- 209.g.p.m.ē. Čeņ Šen un Vu Guan¹⁰ sapulcināja armiju, Liu Ban¹¹ un Sjan Lian un citi atbalstīja viņus. Tjeņ Daņ un citi [vietvalži] no Cji pasludināja neatkarību.
- 208.g.p.m.ē. Čeņ Šen un Vu Guan tika sakauti un mira. [Cjiņ premjerministrs] Li Si tika sodīts ar nāvi, Džao Gao¹² kļuva par premjerministru. Sjan Lian¹³ iecēla Ču valdnieka Huai mazdēlu Sjiņ par Huai valdnieku. Sjan Lian nomira, Sjan Ju¹⁴ ieņēma viņa vietu.
- 207.g.p.m.ē. Sjan Ju pilnībā sagrāva Cjiņ armiju. Peigun¹⁵ devās uz Vuguaņ¹⁶.
[Cjiņ premjerministrs] Džao Gao nogalina imperatoru [Erši] un ieceļ Dzi Jin par valdnieku.

⁶ Viņa un 300 pavadošo jauniešu uzdevums bija atrast nemirstības zālītes priekš Cjiņ imperatora Šihuan.

⁷ Sena Āzijas nomadu tauta, iespējamie mongoļu priekšteči.

⁸ Tā laika valsts, kas atradās tagadējo ĶTR Guandun, Guansji un Junnaņ provinču un tagadējās Ziemeļu Vjetnamas teritorijās.

⁹ Erši – burtiski: otrā paaudze, resp. Šihuan sekotājs.

¹⁰ Vadoņi sacelšanās laikā pret Cjiņ dinastijas valdību.

¹¹ Liu Ban vēlāk kļuva par Haņ dinastijas pirmo imperatoru.

¹² Cjiņ galma galvenais einuhs.

¹³ Militārs līderis, kas vadīja sacelšanos pret Cjiņ valdību.

¹⁴ Slavens tā laika karavadonis, sākotnēji cīnījās kopā ar Liu Ban, bet pēc tam kļuva par Liu Ban konkurentu un kādā kaujā tika nogalināts.

¹⁵ Peigun – burtiski: hercogs no Pei. Liu Ban, vēlākā Haņ imperatora pseidonīms.

¹⁶ Viena no četrām stratēģiski vissvarīgākajām robežas kalnu pārejām Cjiņ dinastijas laikā.

HAŅ DINASTIJAS IMPERATORS GAO[DI]

UZVĀRDS - LIU, VĀRDS - BAN, NĀCIS NO PEI REĢIONA, BŪDAMS CJIŅ VALSTS SIŠAN APRIŅĀ PĀRVALDNIKA AMATĀ SAPULCINĀJA ARMIJU UN IEŅĒMA CJIŅ TERITORIJU. PĒCĀK CĪNĪJĀS PAR VARU AR SJAN JU, SAKĀVA UN NONĀVĒJA SJAN JU UN IEŅĒMA IMPERATORA VIETU, PIRMS UN PĒC [ŠIEM NOTIKUMIEM] ATRADĀS AMATĀ PAVISAM 12 GADUS.

- 206.g.p.m.ē. Cjiņ valdnieks Dzi Jin padevās un Cjiņ valsts sabruka. Sjan Ju pagodināja valdnieku Huai no Ču valsts un iecēla viņu par Jidi¹⁷, bet pats sevi nodēvēja par Rietumu Ču Monarhu un Peigun [*jeb Liu Ban*] nozīmēja par Haņ valdnieku.
- 205.g.p.m.ē. Sjan Ju nogalināja Jidi un Ču valsts gāja bojā. Haņ valdnieks [*Liu Ban*] sapulcināja armiju un devās sodīt Sjan Ju.
- 204.g.p.m.ē. Haņ Sjiņ¹⁸ pilnībā sagrāva Džao armiju. Faņ Dzen¹⁹ no Ču valsts nomira.
- 203.g.p.m.ē. Haņ Sjiņ nostiprinājās Cji valsts teritorijā. Haņ un Ču valstis noslēdza līgumu sadalot savā starpā „zemi zem debesīm” [*t.i. Kīnu*].
- 202.g.p.m.ē. Sjan Ju tika sakauts un mira, Rietumu Ču valsts sabruka. Haņ valdnieks ieņēma imperatora vietu, [*iesākās*] Haņ dinastijas uzplaukums.
- 201.g.p.m.ē. [*Haņ valdnieks*] norīkoja Haņ Sjiņ par Ču valsts valdnieku, bet pēc tam samazināja viņu amatā par Huaijiņ vietvaldi. [*Imperators*] pavēlēja galma akadēmiķim Šu Suņtun izveidot pasta stacijas.²⁰ Beidzās Otrais Puniešu karš [218.g.-201.g.p.m.ē.], Kartāga kļuva par Romai pakļautu valsti.
- 200.g.p.m.ē. Imperators devās sodīt huņņus, Maoduņ [*huņņu vadonis*] aplenca viņu Pinčen pilsētā. Par [*Haņ*] galvaspilsētu tika noteikta Čanaņ. Romā - Otrais Maķedonijas karš [200.g -196.g.p.m.ē.].

(no senķīniešu valodas tulkojusi Marija Gorbačenko)

---

¹⁷ Jidi – burtiski: taisnīgais imperators.

¹⁸ Karavadonis, Sjan Ju sabiedrotais.

¹⁹ Karavadonis, Sjan Ju sabiedrotais.

²⁰ Svarīgs veikums valsts administratīvās pārvaldes organizēšanā.